

Кускова Анастасія Ігорівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Степанова Г. М.,
доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЦІЙНИХ УГОД У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

У 2019 році спільним наказом Міністерства юстиції України разом з Генеральною прокуратурою України було прийнято рішення про створення та реалізацію пілотного проєкту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». Даний пілотний проєкт був реалізований в шести обласних центрах нашої держави, а саме: Донецькій, Одеській, Львівській, Луганській, Миколаївській та Харківській областях.

Відповідно до вище зазначеного проєкту у ході кримінального провадження впроваджується добровільна позасудова процедура, під час якої неповнолітній, який є підозрюваним у вчиненні кримінального правопорушення та потерпілий за допомогою посередника, а саме медіатора намагаються вирішити кримінально-правовий конфлікт шляхом укладення медіаційної угоди на основі вище зазначеного наказу [4].

При укладенні медіаційної угоди необхідно дотриматись наступних умов:

наявність потерпілого (особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової, моральної чи фізичної шкоди);

неповнолітній вчинив кримінальний проступок або нетяжкий злочин вперше;

добровільна згода двох сторін на участь в угоді;

неповнолітній має визнати свою провину і факт вчинення ним кримінального правопорушення.

Медіатором є адвокат, який внесений до Реєстру адвокатів та надає безоплатну вторинну правову допомогу і який обов'язково пройшов навчання з вивчення і реалізації «Програми відновлення для неповнолітніх які є підозрюваними у вчиненні кримінальних правопорушень», а також отримав сертифікат освоєння «Базових навичок медіатора у кримінальних справах».

Пілотний проєкт ґрунтується на відновних підходах у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки та нетяжкі злочини, вчинені неповнолітніми, і включає в себе скоординовану організацію ефективної комунікації між такими неповнолітніми і потерпілими від вчинених ними кримінальних правопорушень з метою забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, максимально раннього виведення неповнолітніх правопорушників із кримінального процесу з

обов'язковим ужиттям узгоджених заходів для їх ресоціалізації та запобігання повторним кримінальним правопорушенням [4].

В процесі даної угоди відіграє велику роль прокурор. У разі якщо обставини кримінального провадження відповідають умовам, визначеним у законі, прокурор:

- інформує неповнолітнього, його законного представника та потерпілого, його законного представника про можливість реалізації Програми шляхом залучення регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги посередника та укладення медіаційної угоди про застосування Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення;

- роз'яснює, що результати участі у Програмі враховуватимуться під час прийняття рішення про наявність підстав для звільнення від кримінальної відповідальності відповідно до статей 45, 46 (у разі вчинення неповнолітнім вперше кримінального проступку або необережного нетяжкого злочину), статті 48 КК України або закриття кримінального провадження на підставі ч. 4 ст. 56, п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України [4].

У разі отримання згоди сторін прокурор пропонує їм заповнити заяву про участь у Програмі відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення та згоду на обробку персональних даних [4].

Посередник на зустрічі зі сторонами роз'яснює їм процедуру Програми, її наслідки, надає можливість сторонам дійти згоди щодо умов угоди і в разі згоди сторін на її проходження надає їм форму угоди для ознайомлення і визначення дати наступної зустрічі для її укладення. У разі неможливості чи відмови сторін від укладення угоди інформує про це регіональний центр [4].

Медіація як спосіб вирішення кримінально-правового конфлікту відома вже протягом тривалого часу. Дійсно, такий спосіб вирішення конфліктів є досить зручним, оскільки сторони отримують додаткову можливість вирішити певну проблему. До переваг медіації зазвичай відносять терміни та ефективність. Звичайно, якщо медіатор у ході процесу медіації допоміг сторонам конфлікту знайти «золоту» середину та прийняти спільне рішення, це можна вважати успіхом. За результатами медіації укладається угода про примирення (свого роду мирова угода) між учасниками медіації, або ж медіатором приймається рішення про закінчення процедури медіації (у разі недосягнення єдиної думки сторонами) [4].

Для більш детального ознайомлення із позитивним застосуванням медіаційної угоди наведемо приклад позитивного рішення касаційного суду № 12021071160000456 від 25.01.2022 року:

13 серпня 2021 року, близько 19-ї год., ОСОБА_1, за попередньою змовою з ОСОБА_3, знаходячись на території арешт майданчика по вулиці Промисловій у місті Тячів, умисно, шляхом вільного доступу, викрали з відчиненого пошкодженого автомобіля

марки «Daewoo Matiz», н/з НОМЕР_1, аварійний знак « НОМЕР_2 », вартістю 462.48 грн, набір ключів і насадок торцевих CV, вартістю 162.93 грн, автомобільну аптечку, вартістю 93 грн, автомобільне запасне колесо фірми «DEBICA», розміром 155/79 R13, вартістю 257 грн, сумку з металевим домкратом, вартістю 283 грн, чим спричинили власнику матеріальну шкоду на загальну суму 1258.41 гривень.

Своїми діями обвинувачений ОСОБА_1 та ОСОБА_3 вчинили злочин передбачений ч. 2 ст. 185 КК України – таємне викрадення чужого майна (крадіжка), вчинена за попередньою змовою групою осіб.

До початку судового розгляду захисник Левко Т.Т. заявив клопотання про закриття кримінального провадження, у зв'язку з зміною обстановки. ОСОБА_1 та ОСОБА_3 вчинили злочин будучи неповнолітніми, у вчиненому розкаялися, повернули викрадене, вибачилися та примирилися з потерпілим, пройшли програму відновлення для неповнолітніх.

Обвинувачені ОСОБА_1, ОСОБА_3 вину у вчиненні інкримінованого їм злочину визнали повністю, розкаялися у вчиненому, обіцяли у подальшому правопорушень не вчиняти, клопотання захисника підтримали.

Законні представники ОСОБА_2 та ОСОБА_4 клопотання захисника підтримали, обіцяють здійснювати належний нагляд за обвинуваченими.

Прокурор не заперечує щодо задоволення клопотання захисника та обвинувачених про закриття кримінального провадження, у зв'язку із зміною обстановки.

Заслухавши думку всіх учасників судового провадження, оглянувши надані стороною обвинувачення документи необхідні для вирішення клопотання захисника суд приходиться до висновку, що його слід задовольнити виходячи з наступного: участь неповнолітнього у відновному правосудді – це шанс не стати засудженим в юному віці, виправити ситуацію з нанесеною шкодою для потерпілої сторони, зробити висновки та більше не вчиняти кримінальних проступків і правопорушень. Матеріалами доданими до обвинувального акту стверджено, що обвинувачені ОСОБА_1, ОСОБА_3, вчинили злочин будучи неповнолітніми, прийняли участь у програмі відновлення для неповнолітніх, примирилися з потерпілим, попросили вибачення і повністю відшкодували шкоду потерпілому і він їх вибачив [5].

Відповідно до ст. 48 КК України, особу, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо буде визнано, що на час кримінального провадження внаслідок зміни обстановки вчинене нею діяння втратило суспільну небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною.

Необхідною підставою для застосування ст. 48 КК України є встановлення того, що протягом певного часу обстановка, яка оточувала особу на момент вчинення кримінального правопорушення, змінилася таким чином, що позитивно впливає на неї і робить маловірогідним вчинення даною особою нового тотожного або однорідного кримінального правопорушення.

Із змісту ст. 48 КК України випливає, що зміна обстановки повинна мати місце після дня вчинення кримінального правопорушення і до часу або в період розслідування чи розгляду в суді кримінальної справи щодо особи, яка вчинила це кримінальне правопорушення.

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК України кримінальне провадження закривається судом у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності.

У відповідність до вимог ч. 3 ст. 288 КПК України суд своєю ухвалою закриває кримінальне провадження та звільняє підозрюваного від кримінальної відповідальності у випадку встановлення підстав, передбачених законом України про кримінальну відповідальність.

Згідно медіаційної угоди, учасники Програми надали згоду на звільнення неповнолітніх ОСОБА_1, ОСОБА_3 від кримінальної відповідальності, яка завершилась успішно.

Відповідно до вимог ст. 12 КК України, кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 185 КК України, у вчиненні якого обвинувачуються ОСОБА_1 та ОСОБА_3, віднесено до категорії нетяжких злочинів.

Внаслідок участі ОСОБА_1 та ОСОБА_3 в програмі відновлення для неповнолітніх, вжиті заходи щодо їх ресоціалізації, проведена робота спрямована на корекцію поведінки дітей, вжиті заходи щодо посилення контролю за ними з боку батьків, умови життєдіяльності неповнолітніх обвинувачених зазнали об'єктивних змін, у зв'язку з чим ОСОБА_1 та ОСОБА_3 перестали бути суспільно небезпечними особами, що може свідчити про те, що вони не вчинятимуть кримінально карних діянь у майбутньому.

За таких обставин, керуючись ст.ст. 284, 285, 286, 288 КПК України, ст. 48 КК України суд, постановив задовольнити рішення [5].

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Кодекс етики медіатора НАМУ. Затверджено рішенням Загальних зборів ГО «Національна асоціація медіаторів України» від 07.12.2017, протокол № 1. URL: <http://namu.com.ua/ua/info/mediators/ethical-code/>.

4. Наказ Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури від 21.01.2019 № 172/5/10 «Про реалізацію пілотного проекту «Програма

відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення».

5. Рішення касаційного суду № 12021071160000456 від 25.01.2022 року. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=103033919&red=10000363c041a1a1b92fe55d52de04a92f2e2a&d=5>.

Лаврик Нікіта Сергійович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Неклеса О. В.,
викладач кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Постійні зміни у соціальному стані суспільства, вплив всесвітньої пандемії на кризові стани у всіх сферах суспільства створюють необхідність винайдення нових та ефективних механізмів захисту прав та свобод людини та громадянина. Цифровізація, у свою чергу, провокує стрімкий розвиток інформаційних технологій, а також використання надбань такого розвитку у найрізноманітніших галузях нашого життя, зокрема, і у правовій. Використання наукових методів та штучного інтелекту з метою виконання багатofункціональних задач у юриспруденції є цікавою формою, наприклад, заміщення людської праці у монотонній діяльності.

Мета та основоположні напрямки розвитку технологій штучного інтелекту на законодавчому рівні в Україні визнано одним із найбільш пріоритетним напрямком у сфері науки та технологій. У 2019 році Україна у ролі члену Спеціального комітету із штучного інтелекту при Раді Європи взяла участь в обговоренні Рекомендацій Організації економічного співробітництва і розвитку з питань штучного інтелекту (Organization for Economic Co-operation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence) [1].

Можливості штучного інтелекту дають змогу застосування їх у повсякденній діяльності правоохоронних органів з метою виконання основних завдань, наприклад, Національної поліції, тобто, протидія злочинності та забезпечення реалізації прав та свобод кожного громадянина тощо. Сучасна діяльність НП України вже активно застосовує технології штучного інтелекту – розпізнавання обличчя, яке дозволяє правоохоронцям порівнювати отримане зображення обличчя